

SPIS TREŚCI

Od autorów	7
WPROWADZENIE: PRAWA I WOLNOŚCI – PRZEDMIOTEM OCHRONY PRAWNEJ	9
Literatura wybrana	18
Rozdział I. SYSTEM INSTYTUCJI OCHRONY PRAWNEJ	19
1. Uwagi wprowadzające	19
1.1. Istota ochrony prawnej	19
1.2. Kompleksowość ochrony prawnej	19
1.3. „Dwuwarstwowość” prawa jako przedmiotu ochrony prawnej	20
2. Pojęcie ochrony prawnej i jej rodzaje	21
2.1. Ochrona prawna	21
2.2. Ochrona prawa przedmiotowego i podmiotowego	22
2.3. Ochrona prawa w znaczeniu instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym	23
2.4. Wąskie i szerokie rozumienie ochrony prawnej	24
2.5. Rodzaje ochrony prawnej	24
3. Funkcje ochrony prawnej	26
3.1. Prawo przedmiotowe i podmiotowe: podstawą klasyfikacji funkcji ochrony prawnej	26
3.2. Funkcja ochrony interesu społecznego i indywidualnego	27
3.3. Funkcja prewencyjna i represyjna	28
3.4. Funkcja prewencji ogólnej	29
3.5. Funkcja wychowawcza	30
3.6. Funkcja porządkowa	30
4. Organy ochrony prawnej	31
4.1. Podział organów ochrony prawnej	31
4.2. Organy rozstrzygające	32
4.3. Organy kontroli legalności	33
4.4. Organy obsługi prawnej	34
4.5. Inne możliwe sposoby podziałów organów ochrony prawnej	35
5. Uwagi podsumowujące	36
5.1. Zasady ochrony prawnej	36
Literatura wybrana	38
ORGANY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI	39
Rozdział II. ORGANIZACJA I ZASADY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI	41
1. Uwagi wprowadzające	41
1.1. Sądy w systemie organów władzy państwowej	41

1.2. Pojęcie wymiaru sprawiedliwości	42
2. Prawo do sądu	43
2.1. Ogólna charakterystyka prawa do sądu	43
2.2. Rzetelny proces sądowy	45
2.3. Rozsądny termin	47
2.4. Dwuinstancyjność	49
3. Organizacja wymiaru sprawiedliwości – uwagi ogólne	51
3.1. Rodzaje sądów	51
3.2. Zakaz istnienia w czasie pokoju sądów wyjątkowych i trybu doraźnego	52
4. Zasada niezawisłości sędziowskiej	52
4.1. Istota niezawisłości	52
4.2. Gwarancje niezawisłości	53
5. Krajowa Rada Sądownictwa	56
5.1. Miejsce Krajowej Rady Sądownictwa w strukturach państwa	56
5.2. Skład Krajowej Rady Sądownictwa	57
5.3. Organy i tryb działania KRS	59
5.4. Kompetencje KRS	59
6. Udział obywateli w wymiarze sprawiedliwości (ławnicy)	61
6.1. Zakres i forma udziału	61
6.2. Rola ławników w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	62
6.3. Kwalifikacje ławników	65
6.4. Wybór ławników	65
6.5. Kadencja ławników	66
Literatura wybrana	67
Rozdział III. SĄDY POWSZECHNE	68
1. Uwagi wprowadzające	68
1.1. Nazwa	68
1.2. Podstawa prawna	68
1.3. Właściwość	69
2. Rodzaje sądów powszechnych	70
3. Organizacja wewnętrzna sądów	71
3.1. Wydziały	71
3.2. Wydziały sądu rejonowego	72
3.3. Wydziały sądu okręgowego	72
3.4. Wydziały sądu apelacyjnego	73
3.5. Regulamin sądów powszechnych	73
4. Organy sądów	74
4.1. Rodzaje organów	74
4.2. Prezes sądu	74
4.3. Kolegium sądu	76
4.4. Dyrektor i kierownik finansowy sądu	77
5. Samorząd sędziowski	77
5.1. Zgromadzenie ogólne sędziów okręgu	78
5.2. Zgromadzenie ogólne sędziów sądu apelacyjnego	79

6. Nadzór nad działalnością administracyjną sądów	80
7. Sędziowie	80
7.1. Kwalifikacje	80
7.2. Powołanie	83
7.3. Ustanie stosunku służbowego	85
7.4. Stan spoczynku	85
8. Odpowiedzialność dyscyplinarna	87
9. Aplikanci o specjalizacji sądowej	88
9.1. Model szkolenia przyszłych kadr sędziowskich	88
9.2. Kwalifikacje i nabór aplikantów	89
9.3. Organizacja i przebieg aplikacji	90
10. Asesorzy	91
10.1. Cel asesury	91
10.2. Problem konstytucyjny	91
10.3. Projektowane rozwiązania	93
11. Referendarze sądowi	94
11.1. Istota instytucji	94
11.2. Kwalifikacje i zatrudnienie	95
12. Orzeczenia sądów powszechnych	97
Literatura wybrana	98
Rozdział IV. SĄDY WOJSKOWE	99
1. Uwagi wstępne	99
2. Geneza i ewolucja sądownictwa wojskowego w Polsce	100
3. Podstawy prawne	104
4. Struktura sądownictwa wojskowego	104
5. Organy sądów wojskowych	105
5.1. Prezesi	105
5.2. Kolegium wojskowego sądu okręgowego	107
6. Sędziowie	108
6.1. Kwalifikacje	108
6.2. Powołanie	109
6.3. Niezawisłość	109
6.4. Zakończenie stosunku służbowego	109
6.5. Asesorzy i aplikanci	110
7. Samorząd sędziowski	110
8. Udział czynnika społecznego	111
9. Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa	113
10. Właściwość	113
10.1. Kompetencje wojskowego sądu garnizonowego	113
10.2. Kompetencje wojskowego sądu okręgowego	115
10.3. Kompetencje Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej	115
Literatura wybrana	116

Rozdział V. SĄD NAJWYŻSZY	117
1. Powstanie i ewolucja Sądu Najwyższego	117
2. Podstawy prawne	120
3. Struktura wewnętrzna Sądu Najwyższego	121
3.1. Podział na izby	121
3.2. Skład i budowa izb	122
4. Organy SN	122
4.1. Liczba i rodzaj organów	122
4.2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	123
4.3. Prezesi Sądu Najwyższego	124
4.4. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego	124
4.5. Zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego	125
4.6. Kolegium Sądu Najwyższego	126
5. Sędziowie	126
5.1. Liczba stanowisk sędziowskich w SN	126
5.2. Kwalifikacje	127
5.3. Procedura powołania	127
5.4. Wygaśnięcie stosunku służbowego	128
5.5. Stan spoczynku	128
6. Właściwość Sądu Najwyższego	129
6.1. Zadania	129
6.2. Formy sprawowania przez SN wymiaru sprawiedliwości	129
6.3. SN jako sąd kasacyjny	129
6.4. Konkretnie pytania prawne do SN	131
6.5. Abstrakcyjne pytania prawne do SN	133
6.6. Tryb podejmowania i moc prawna uchwał SN	134
Literatura wybrana	136
Rozdział VI. SĄDY ADMINISTRACYJNE	137
1. Powstanie i ewolucja sądownictwa administracyjnego w Polsce	137
2. Podstawa prawna	139
3. Struktura sądownictwa administracyjnego w Polsce	140
4. Struktura i organizacja wojewódzkich sądów administracyjnych	141
4.1. Skład i organy wsa	141
4.2. Prezes sądu	141
4.3. Zgromadzenie ogólne	142
4.4. Kolegium sądu	142
5. Struktura i organizacja Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA)	143
5.1. Skład i organy NSA	143
5.2. Prezes NSA	143
5.3. Zgromadzenie Ogólne Sędziów NSA	144
5.4. Kolegium NSA	144
5.5. Struktura wewnętrzna NSA	145
6. Kwalifikacje	146
6.1. Kwalifikacje do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego wsa	146

6.2. Kwalifikacje do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego NSA	147
6.3. Pozostałe osoby zatrudnione w sądach administracyjnych	147
7. Funkcje, specyfika i właściwość sądownictwa administracyjnego	147
7.1. Funkcje	147
7.2. Cechy kontroli przestrzegania prawa sprawowanej przez sądy administracyjne	149
7.3. Pojęcie sprawy sądowoadministracyjnej	150
7.4. Właściwość wojewódzkich sądów administracyjnych	150
7.5. Właściwość NSA	152
7.6. Konkluzje	152
8. Wszczęcie postępowania sądowoadministracyjnego	153
8.1. Postępowanie w I instancji	153
8.2. Postępowanie w II instancji	153
9. Swoiste zasady postępowania sądowoadministracyjnego	154
9.1. Zasada niezwiązania granicami skargi	154
9.2. Zasada orzekania według stanu obowiązującego w dacie podjęcia zaskarżonego aktu lub czynności	154
9.3. Zasada dwuinstancyjności	155
10. Wyroki sądów administracyjnych	155
10.1. Rodzaje wyroków	155
10.2. Skutki wyroków	156
Literatura wybrana	158
TRYBUNAŁY	159
Rozdział VII. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY	161
1. Uwagi wprowadzające	161
1.1. Miejsce Trybunału Konstytucyjnego w strukturach państwa	161
1.2. Nazwa	161
1.3. Podstawy prawne	162
2. Geneza i utworzenie Trybunału	162
2.1. Brak rodzimych tradycji	162
2.2. Niepołączalność sądownictwa konstytucyjnego z „dyktaturą proletariatu”	163
2.3. Kompromisowy model sądownictwa konstytucyjnego (1982–1985)	164
2.4. Prace konstytucyjne 1990–1997	165
3. Organizacja	166
3.1. Struktura Trybunału Konstytucyjnego	166
3.1.1. Sędziowie	166
3.1.2. Prezes i wiceprezes	166
3.1.3. Trybunał orzekający <i>in pleno</i> oraz w składach orzekających	167
3.1.4. Aparat pomocniczy (biuro) Trybunału	167
3.2. Status sędziego TK	168
3.2.1. Kwalifikacje	168
3.2.2. Wybór na stanowisko	168
3.2.3. Kadencja	170
3.2.4. Niezawisłość	170

4. Kompetencje	171
4.1. Kontrola konstytucyjności prawa	171
4.1.1. Kontrola konstytucyjności ustaw	171
4.1.2. Kontrola konstytucyjności i legalności aktów „podstawowych”	172
4.1.3. Umowa międzynarodowa jako przedmiot i kryterium kontroli konstytucyjności prawa	172
4.1.4. Aspekty kontroli	173
4.2. Kontrola konstytucyjności partii politycznych	173
4.2.1. Przedmiot kontroli: cele oraz/lub działalność partii	173
4.2.2. Kryterium oceny konstytucyjności partii	174
4.2.3. Skutki orzeczenia TK stwierdzającego niekonstytucyjność partii	175
4.3. Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych	176
4.3.1. Geneza tej kompetencji	176
4.3.2. Rodzaje i charakter sporów rozstrzyganych przez TK	177
4.4. Stwierdzanie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP.	177
4.5. Granice kompetencji TK	178
4.5.1. Ustalanie powszechnie obowiązującej wykładni ustaw	178
4.5.2. Pociąganie do odpowiedzialności konstytucyjnej (<i>impeachment</i>) wyższych funkcjonariuszy państwowych	179
4.5.3. Kontrola nad procedurami wyborczymi i referendalnymi oraz ustalanie wyników i stwierdzanie ważności wyborów i referendum ..	179
4.5.4. Stwierdzanie bezczynności legislatury	179
5. Procedury	180
5.1. Charakter, rodzaje i podstawy prawne procedur kontroli konstytucyjności prawa	180
5.1.1. Charakter i rodzaje kontroli	180
5.1.2. Podstawy prawne procedur	181
5.2. Inicjowanie postępowania	181
5.2.1. Ogólna legitymacja procesowa centralnych organów państwowych ..	181
5.2.2. Szczególna legitymacja procesowa innych podmiotów	182
5.2.3. Pytanie prawne	183
5.2.4. Skarga konstytucyjna	183
5.2.5. Procedury pozakontrolne	184
5.3. Przebieg postępowania	185
5.3.1. Granice rozpoznania sprawy	185
5.3.2. Trybunał w składzie pełnym i w innych składach	186
5.3.3. Sędzia sprawozdawca	186
5.3.4. Uczestnicy postępowania	187
5.3.5. Rozprawa	188
5.4. Tryb podejmowania, rodzaje i skutki orzeczeń	189
5.4.1. Tryb podejmowania orzeczeń	189
5.4.2. Rodzaje i forma orzeczeń	190
5.4.3. Publikacja i skutki orzeczeń	190
5.5. Rola TK w mechanizmie sprawowania władzy	191
6. Statystyka	192
Literatura wybrana	194

Rozdział VIII. TRYBUNAŁ STANU	195
1. Uwagi wprowadzające	195
2. Tradycje odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce	195
3. Podstawy prawne	196
4. Delikt konstytucyjny	196
4.1. Podmiot odpowiedzialności konstytucyjnej	196
4.2. Przedmiot odpowiedzialności konstytucyjnej	197
5. Delikt karny	199
6. Charakter Trybunału Stanu	200
7. Skład Trybunału Stanu	201
7.1. Warunki wyboru sędziów	201
7.2. Niezawisłość sędziowska	201
7.3. Gwarancje niezawisłości sędziowskiej	202
8. Postępowanie w sprawie odpowiedzialności konstytucyjnej	203
8.1. Parlamentarne stadium postępowania	204
8.1.1. Wniosek wstępny	204
8.1.2. Postępowanie w Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej	205
8.1.3. Rozstrzygnięcie parlamentarne	207
8.2. Postępowanie przed Trybunałem Stanu	209
8.2.1. Przebieg postępowania przed Trybunałem Stanu	209
8.3. Postępowanie wykonawcze	211
9. Praktyka III RP	212
Literatura wybrana	213
ORGANY KONTROLI PRZESTRZEGANIA PRAWA	215
Rozdział IX. PROKURATURA	217
1. Rys historyczny	217
2. Podstawy prawne	219
3. Charakter prawnoustrojowy	219
4. Zadania i czynności	220
4.1. Współudział w wymiarze sprawiedliwości	221
4.1.1. Ściganie przestępstw	221
4.1.2. Udział w postępowaniu sądowym	222
4.1.3. Współudział w nadzorze judykacyjnym Sądu Najwyższego	223
4.1.4. Udział w nadzorze penitencyjnym	224
4.2. Prokuratorska kontrola przestrzegania prawa (<i>sensu stricto</i>)	224
4.3. Badanie problematyki przestępczości oraz jej zwalczania i zapobiegania	225
5. Zasady organizacji i działania	225
5.1. Zasady organizacji	225
5.1.1. Jednolitość (niepodzielność)	226
5.1.2. Centralizm	226
5.1.3. Jednoosobowe kierownictwo	226
5.1.4. Hierarchiczne podporządkowanie	226

5.2. Zasady działania	227
5.2.1. Legalizm	227
5.2.2. Działanie z urzędu	227
5.2.3. Bezstronność	228
5.2.4. Współpraca z innymi organami władzy publicznej i organizacjami. . .	228
5.2.5. Dewolucja	228
5.2.6. Substytucja	228
5.2.7. Indyferencja.	228
5.2.8. Jednoosobowe wykonywanie czynności	229
6. Struktura prokuratury	229
6.1. Prokurator Generalny	229
6.2. Rada Prokuratorów	230
6.3. Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury	231
6.4. Wojskowe jednostki organizacyjne prokuratury	233
6.5. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.	233
7. Status prawny prokuratora	234
7.1. Warunki powołania	234
7.1.1. Aplikacja	234
7.1.2. Asesura	234
7.2. Niezależność	235
7.3. Gwarancje niezależności.	235
7.3.1. Niepołączalność	235
7.3.2. Oświadczenie majątkowe	236
7.3.3. Apolityczność	236
7.3.4. Immunitet	236
7.3.5. Uposażenie	237
7.3.6. Nieusuwalność	237
7.3.7. Odpowiedzialność dyscyplinarna	238
7.3.8. Stan spoczynku	239
8. Asystenci prokuratorów	240
Literatura wybrana	240
Rozdział X. NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI.	241
1. Uwagi wprowadzające	241
1.1. Powstanie i ewolucja kontroli państwowej.	241
1.2. Kontrola państwowa a nowożytny konstytucjonalizm	242
1.3. Znaczenie kontroli w państwie współczesnym	242
2. Pojęcie kontroli.	243
2.1. Różnice w definiowaniu kontroli.	243
2.2. Kontrola „w ogóle”	244
2.3. Kontrola a nadzór.	245
3. Specyfika kontroli państwowej.	247
3.1 Kontrola a kontrola państwowa.	247
3.2 Kontrola państwowa <i>sensu largo</i> i <i>sensu stricto</i>	247
4. Rodzaje i warunki kontroli.	250
4.1. Kontrola państwowa a kontrola społeczna	250

4.2. Kontrola zupełna i ograniczona	250
4.3. Kontrola pośrednia i bezpośrednia	251
4.4. Kontrola stała i doraźna	251
4.5. Kontrola wewnętrzna i zewnętrzna	251
4.6. Kontrola wstępna, bieżąca i następcza	251
4.7. Inne rodzaje kontroli	252
4.8. Warunki kontroli.	253
4.9. Wymóg bezstronności kontroli	253
4.10. Wymóg fachowości kontroli	254
4.11. Wymóg efektywności kontroli.	254
4.12. Inne wymogi.	255
5. Funkcje kontroli.	255
5.1. Definicja funkcji (zadań) kontroli	255
5.2. Funkcja kontrolna.	256
5.3. Funkcja profilaktyczna i naprawczo-usprawniająca	256
5.4. Inne funkcje kontroli	257
6. Ustrojowy charakter organów kontroli.	257
6.1. Organy kontroli a zasada podziału władz	257
6.2. Nowy sposób podziału władz	258
6.3. Czwarta władza – władza kontrolująca	259
7. Geneza i ewolucja NIK w Polsce	260
7.1. Okres Drugiej Rzeczypospolitej	260
7.2. Okres Polski Ludowej	262
8. Konstytucyjna pozycja NIK	265
8.1. Miejsce NIK w Konstytucji.	265
8.2. Konstytucyjne zasady organizacji i działania NIK	265
9. Organizacja NIK	267
9.1. Podstawy prawne	267
9.2. Struktura NIK.	268
9.3. Prezes NIK	268
9.4. Kolegium NIK	269
9.5. Departamenty i delegatury NIK.	269
10. Zakres kontroli NIK i postępowanie kontrolne	270
10.1. Podmiotowy i przedmiotowy zakres kontroli NIK	270
10.2. Kryteria kontroli.	271
10.3. Postępowanie kontrolne	273
10.4. Wystąpienia pokontrolne	275
Literatura wybrana	276
Rozdział XI. RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	277
I. RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	277
1. Uwagi wprowadzające.	277
1.1. Cechy charakteryzujące urząd ombudsmana, istota jego funkcji	277
1.2. Geneza i ewolucja instytucji RPO na tle porównawczym	279
1.2.1. Instytucja ombudsmana na świecie	279
1.2.2. Instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce	280

2. Status ustrojowy RPO	282
2.1. Wymogi formalne stawiane kandydatowi	282
2.2. Powoływanie na stanowisko	282
2.3. Kadencja	282
2.4. Niezależność i niezawisłość	283
2.5. Rzecznik Praw Obywatelskich a inne organy państwowe	283
3. Organizacja	284
3.1. Struktura urzędu	284
3.2. Biuro i jego jednostki	285
4. Kompetencje	286
4.1. Zakres działania RPO	286
4.2. Formy (sposoby) działania	287
4.2.1. Interwencje w sprawach indywidualnych	287
4.2.2. Interwencje w sprawach ogólnych problemów ochrony wolności i praw	289
II. RZECZNIK PRAW DZIECKA	290
1. Podstawy prawne	290
2. Status Rzecznika Praw Dziecka	291
3. Podstawowe kompetencje i zakres działania	291
4. Najczęstsze sprawy u Rzecznika Praw Dziecka	293
III. RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH UNII EUROPEJSKIEJ	294
1. Podstawy prawne	294
2. Status Rzecznika Praw Obywatelskich UE	294
3. Podstawowe kompetencje	295
3.1. „Niewłaściwe administrowanie”	296
3.2. Skarga do Rzecznika Praw Obywatelskich UE	296
4. Praktyka działania Rzecznika Praw Obywatelskich UE	297
Literatura wybrana	299
Rozdział XII. KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI	300
1. Uwagi wprowadzające	300
1.1. Wolność radiofonii i telewizji w Konstytucji RP	300
1.2. Dwa aspekty konstytucyjnej wolności mediów	301
2. Geneza i ewolucja KRRiT	302
2.1. Powstanie KRRiT jako efekt demokratyzacji końca lat 80.	302
2.2. Pluralizm polityczny a pluralizm mediów	303
2.3. Ustanowienie i ewolucja KRRiT	303
3. Konstytucyjna pozycja KRRiT	306
3.1. KRRiT jako organ konstytucyjny	306
3.2. Cele konstytucjonalizacji KRRiT	307
3.3. Konstytucyjne wyznaczniki pozycji KRRiT	307
4. Ustrojowy charakter KRRiT	312
4.1. KRRiT a zasada podziału władz	312

4.2. KRRiT jako organ „czwartej władzy”	312
4.3. Specyfika charakteru KRRiT	312
5. Funkcje KRRiT	314
5.1. Katalog funkcji KRRiT.	314
5.2. Ustawowe zadania KRRiT	315
6. Skład i organizacja KRRiT	316
6.1. Podstawy prawne	316
6.2. Struktura KRRiT	316
6.3. Kadencyjność KRRiT	318
6.4. Niezależność członków Rady	320
6.5. Przewodniczący Rady	321
7. Uwagi końcowe	322
Literatura wybrana	323

OCHRONA PRAWNA W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM I WSPÓLNOTOWYM 325

Rozdział XIII. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA 327

1. Uwagi wprowadzające	327
1.1. Prawa człowieka po II wojnie światowej.	327
1.2. Rada Europy – „klub gentlemanów” na straży praw człowieka.	327
1.3. Podstawy prawne działania.	329
1.3.1. Europejska Konwencja Praw Człowieka – „klejnot w koronie” Rady Europy	329
1.3.2. Europejska Konwencja Praw Człowieka i mechanizm kontrolny wczoraj, dziś i jutro	331
2. Organizacja	333
2.1. Struktura ETPCz	333
2.1.1. Sędziowie.	333
2.1.2. Zgromadzenie Plenarne.	334
2.1.3. Kierownictwo ETPCz.	334
2.1.4. Sekcje (czyli Izby przewidziane w art. 26 lit. b) Konwencji)	334
2.1.5. Izby siedmiu sędziów.	335
2.1.6. Komitety trzech sędziów.	335
2.1.7. Wielka Izba	335
2.2. Status sędziego ETPCz.	335
2.2.1. Kwalifikowane wymogi do sprawowania urzędu	335
2.2.2. Wybór sędziów.	336
2.2.3. Kadencja.	336
2.2.4. Niezależność, niezawisłość i ich gwarancje	337
3. Kompetencje	337
3.1. Skargi indywidualne (art. 34 KE).	337
3.1.1. Podmiot skarżący i przedmiot skargi.	337
3.1.2. Wymogi dopuszczalności skargi.	338
3.1.3. Postępowanie w sprawie skargi.	339
3.2. Skargi międzypaństwowe (art. 33 KE).	341
3.3. Opinie doradcze (art. 47 KE).	341

4. Charakter wyroków	342
4.1. Struktura wyroku.	342
4.2. Charakter deklaracyjny.	342
4.3. Słuszne zadośćuczynienie.	342
4.4. Moc prawna.	343
4.5. Wykonanie wyroków i nadzór nad ich wykonaniem.	343
5. Praktyka	344
5.1. Ogólna aktywność.	344
5.2. Sprawy polskie w ETPCz (skargi indywidualne)	345
Literatura wybrana	348
Rozdział XIV. TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH	349
1. Uwagi wprowadzające	349
2. Rola Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich we wspólnotowym porządku prawnym	351
3. Struktura kompetencyjna i instancyjna Trybunału Sprawiedliwości	353
3.1. Podział kompetencji	353
3.2. Odwołania od orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji	354
3.3. Odwołania od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej.	355
4. Skład i organizacja Trybunału Sprawiedliwości	355
4.1. Skład	355
4.2. Organizacja	357
4.2.1. Prezes	357
4.2.2. Rzecznicy generalni	357
4.2.3. Składy orzekające	358
4.2.4. Sekretarze	358
5. Kompetencje Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich	359
5.1. Skargi o stwierdzenie uchybienia państwa członkowskiego	359
5.1.1. Pojęcie uchybienia	360
5.1.2. Tryb postępowania	361
5.1.3. Stwierdzenie uchybienia i obowiązki zainteresowanego państwa; sankcje.	361
5.2. Skargi o stwierdzenie nieważności aktów wspólnotowych i skargi na zaniechanie	363
5.2.1. Akty podlegające zaskarżeniu	363
5.2.2. Podmioty mające legitymację do wniesienia skargi	365
5.2.3. Podstawy skargi	366
5.2.4. Termin na wniesienie skargi.	366
5.2.5. Zarzut bezprawności.	367
5.2.6. Skarga na zaniechanie.	367
5.2.7. Skutki stwierdzenia nieważności lub zaniechania wydania aktu	368
5.3. Pytania prejudycjalne	368
5.3.1. Przedmiot pytań prejudycjalnych	369
5.3.2. Pojęcie sądu krajowego, jego uprawnienia i obowiązki	370
5.3.3. Moc wiążąca orzeczeń prejudycjalnych.	371
5.3.4. Problem oceny zgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym	372

5.4. Skargi o odszkodowanie	372
5.5. Spory pracownicze	373
5.6. Pozostałe kompetencje Trybunału Sprawiedliwości	374
5.7. Kompetencje Trybunału Sprawiedliwości UE w traktacie z Lizbony	374
6. Postępowanie	375
6.1. Reżim językowy	375
6.1.1. Języki oficjalne	375
6.1.2. Język postępowania	376
6.1.3. Język roboczy	377
6.2. Reprezentacja stron	377
6.3. Przebieg postępowania	377
6.3.1. Wszczęcie sprawy	378
6.3.2. Fazy postępowania	379
6.3.3. Orzeczenia	380
6.3.4. Statystyka	381
Literatura wybrana	382